

Дослідження вразливостей через призму ризиків у сфері захисту

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

У лютому 2024 року виповнилося два роки від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну, а також десять років з моменту вторгнення в Крим та захоплення значної частини Донецької та Луганської областей, що спричинило міжнародний збройний конфлікт між Росією та Україною (Атлантична рада 14.02.2023) Україна змогла відтіснити російські війська з півночі та північного сходу в період з лютого по жовтень 2022 року, після чого лінії фронту не зазнали значних змін до травня 2024 року, коли в Харківській області розпочався новий російський наступ (ISW/CT станом на 07.06.2024 р.) Повномасштабне вторгнення призвело до стрімкого зростання гуманітарних потреб по всій країні. У 2024 році близько 14,6 мільйона людей потребують гуманітарної допомоги; 31% - це жінки, 20% - діти, 23% - люди старше 60 років та 14% - особи з інвалідністю. Загалом 11 мільйонів людей по всій країні потребують послуг із захисту (УКГВ 03.01.2024).

Міжнародний збройний конфлікт піддав людей в Україні ряду ризиків у сфері захисту, посилюючи старі вразливості та створюючи нові. Українці продовжують зазнавати повітряних атак і атак безпілотників, найчастіше в прифронтових та стратегічних місцях, таких як місто Київ, Одеська та Харківська області (ACLEД станом на 07.06.2024 р.) У період з лютого 2022 року по травень 2024 року внаслідок війни загинуло понад 10 000 цивільних осіб і було поранено понад 21 000, а кількість постраждалих від мін налічує понад 1100 випадків (УВКПЛ 10.05.2024). Внаслідок російських атак також пошкоджено або знищено майже 250 000 будівель (KSE 12.02.2024). У період з лютого 2022 року по травень 2024 року українська влада задокументувала понад 128 000 воєнних злочинів Російської Федерації (OPGU станом на 31.05.2024 р.; УВКПЛ 31.05.2024). Станом на 4 липня 2024 року було зафіксовано 1114 випадків незаконного арешту, понад 19 500 викрадень або викрадень дітей та 3464 випадки насильницьких зникнень (Т4Р станом на 05.07.2024; Уряд України станом на 05.04.2024 р.) Українці також піддавалися тортурам або жорстокому, нелюдському, принизливому поведженню чи покаранню на підконтрольних Росії територіях; до грудня 2023 року виявлено понад 104 катівні та зареєстровано понад 1600 випадків катувань (Укрінформ 07.12.2023).

ПРО ЦЕЙ ЗВІТ

Мета

У цьому звіті представлено вплив вибраних ACAPS загроз у сфері захисту на конкретні групи населення та визначено вразливість цих груп до ризиків у сфері захисту в Україні в період з лютого 2022 року по травень 2024 року. Завдяки контекстуалізації первинних та вторинних даних, пов'язаних із захистом, він має на меті покращити розуміння ризиків у сфері захисту та пов'язаних з ними вразливостей серед організацій, які надають гуманітарну допомогу.

Методологія

Цей аналіз ґрунтується на огляді вторинних даних, контент-аналізі правових документів та 15 глибинних напівструктурованих інтерв'ю, проведених у березні 2024 року з ключовими державними установами та національними НУО. ACAPS вибрав ризики у сфері захисту після аналізу Інструменту моніторингу захисту в Україні та внутрішнього набору даних моніторингу захисту Данської ради у справах біженців, що містить дані з 24 квітня 2023 року по 1 березня 2024 року. Після накладання виявлених ризиків група провела географічне порівняння подій, пов'язаних із захистом, з використанням набору даних показників захисту ACAPS та інших джерел. ACAPS вибрав ризики на основі повідомлень про наявність інцидентів у сфері захисту в макрорегіонах (центр, схід, північ, південь та захід), підтверджених шляхом огляду гуманітарних звітів та інтерв'ю з відповідними українськими організаціями, що займаються питаннями захисту. Назва ризиків заснована на переліку ризиків захисту, заздалегідь розробленому Global Protection Cluster [Кластером глобального захисту], за винятком «руйнування будинків та іншої цивільної інфраструктури». Група вважала за необхідне відокремити цей ризик від ризику атак на цивільних осіб, враховуючи його серйозний та багатоаспектний вплив на вразливість (GPC станом на 11.03.2024). ACAPS вважав за необхідне відокремити цей ризик від ризику атак на цивільних осіб, враховуючи його серйозний та багатоаспектний вплив на вразливість.

Обмеження

Оскільки вибір ризиків ґрунтувався на зафіксованих інцидентах захисту в чотирьох з

п'яти макрорегіонів України, інциденти, про які повідомлялося недостатньо/не повідомлялося, могли призвести до упущення деяких ризиків або вразливих груп. Відсутність даних із розбивкою за іншими факторами, крім віку та статі, такими як статус особи з інвалідністю, статус переміщеної особи й етнічна приналежність, могла призвести до упущення деяких нещодавно виявлених вразливостей до окремих ризиків у сфері захисту.

ЗМІСТ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ.....	2
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ	3
КОНТЕКСТУАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВРАЗЛИВОСТІ В УКРАЇНІ	4
ОСНОВНІ РИЗИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ	5
ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХНЯ ВРАЗЛИВІСТЬ ДО РИЗИКІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ	8

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ТЕРМІНИ

В цьому звіті ACAPS розуміє вразливість як умови, що визначаються фізичними, соціальними, економічними та екологічними факторами або процесами, які підвищують сприйнятливості людини або громади до впливу небезпек у певному місці та на певний момент часу (UNDDR станом на 19.02.2024; Biswas and Nautiyal 20.05.2023; Гордон 03.2020). Ніхто не є вразливим за своєю суттю, але системні фактори та умови, зазначені вище, підвищують вразливість людини до конкретних ризиків. До цих факторів належать вік, стать, сексуальна орієнтація та/або гендерна ідентичність, правовий статус, інвалідність, стан здоров'я, етнічне або мовне походження, рівень освіти та/або навичок, а також рівень підтримки сім'ї/спільноти. Ці характеристики є перехресними, причому деякі люди одночасно належать до більш ніж однієї категорії (REACH та ін. 03.11.2020).

Законодавство України вважає вразливими такі групи людей: літні люди; люди з хронічними захворюваннями; особи з інвалідністю; бездомні особи; особи з низьким рівнем доходу або які проживають у домогосподарствах з низьким рівнем доходу; особи, які зазнають жорстокого поводження з дітьми, домашнього насильства чи гендерного насильства; особи, які зазнали торгівлі людьми; і особи, які пережили стихійні лиха (техногенні або природні), серед інших. Відповідно до закону у наданні соціальних послуг не може бути відмовлено у разі виникнення загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, гендерного насильства або жорстокого поводження з дітьми (Верховна Рада станом на 22.03.2024).

Під загрозою у сфері захисту розуміється людська діяльність, що призводить до насильства, примусу або навмисного позбавлення. Загрози можуть здійснюватися особою, політикою або соціальною нормою, яка заподіює шкоду (GPC станом на 26.02.2024).

Ризик у сфері захисту це фактична або потенційна загроза насильства для постраждалих осіб, примусу або навмисного позбавлення (GPC станом на 25.02.2024). Ризик у сфері захисту – це ширший термін, що охоплює загрози постраждалим людям, їх вразливості та їхню здатність запобігати та пом'якшувати наслідки цих загроз. У контексті війни загрози у сфері захисту та ризики взаємопов'язані, часто ускладнюють один одного та призводять до широкомасштабного, багатогранного впливу на постраждалих людей.

Інцидент у сфері захисту відноситься до виявленого або повідомленого виникнення ризику у сфері захисту. Слід дотримуватися обережності при наведенні кількості інцидентів захисту, оскільки кількість виявлених або зареєстрованих інцидентів, як правило, набагато нижча, ніж фактична поширеність.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Повномасштабне вторгнення посилило всі вразливості та ризики, які існували в Україні до лютого 2022 року. Повномасштабне вторгнення також призвело до появи нових ризиків та нових груп населення або груп у зоні ризику, вразливих до зазначених ризиків. У цьому звіті основна увага приділяється ризикам у сфері захисту, які виникли після російського вторгнення 2022 року – за винятком гендерного насильства (ГН), випадки якого вже існували до цього – та конкретним вразливостям різних груп до цих ризиків.

- Люди з інвалідністю, особливо з обмеженою мобільністю (які стикаються з більш високим ризиком смерті або травмування), надзвичайно вразливі до атак на цивільних осіб та цивільну інфраструктуру. Люди з інвалідністю також частіше залишаються в центрах колективного проживання після переміщення через пошкодження або руйнування будинків. Більшість центрів колективного проживання не пристосовані до їхніх різноманітних потреб, особливо для тих, хто має проблеми з пересуванням, що призводить до їхньої фізичної та соціальної ізоляції.
- Люди похилого віку, особливо ті, хто має проблеми з пересуванням, та ті, хто живе поблизу лінії фронту, відчувають труднощі під час евакуації. Вони також можуть неохоче користуватися бомбосховищами. Через відсутність заощаджень та сприйняття недоступності проживання в різних місцях, а також їхню емоційну прив'язаність до місць звичного проживання, вони не хочуть залишати свої домівки, а тому піддаються атакам і подальшим впливам.
- Внутрішньо переміщені особи (ВПО) вразливі до ризиків, пов'язаних із незахищеним правом власності на житло, і борються за задоволення своїх потреб через високі ціни на оренду. Деякі ВПО, які мешкають в центрах колективного проживання, стикаються з проблемами, пов'язаними з ускладнюючими наслідками вже існуючих соціальних вразливостей, що стосуються старшого віку, статусу інвалідності, батьків-одиноків (насамперед жінки) або належності до етнічної групи ромів.
- Громадяни України, які проживають на окупованих територіях, дуже вразливі до ризику катувань, принизливого поводження, викрадення або насильницького зникнення та потребують спеціалізованих послуг, включаючи психосоціальну підтримку, через травму.
- Наземні міни та нерозірвані боеприпаси, які знаходяться в районах, відвойованих Україною, ставлять фермерів під загрозу загибелі чи травмування під час обробки їхніх забруднених земель.

- Всі ризики у сфері захисту, обрані в цьому аналізі, особливо атаки на цивільних осіб та викрадення, впливають на дітей. Атаки на цивільних осіб обмежують можливість дітей відвідувати школу, особливо тих, хто живе поблизу лінії фронту, тоді як діти, які проживають на окупованих територіях, піддаються ризику викрадення або примусового переміщення до Росії або Білорусі, часто з метою перевиховання.
- Війна погіршила питання захисту жінок, особливо гендерне насильство (ГН). Гендерне насильство вже було проблемою до лютого 2022 року, але війна загострила певні форми та спричинила інші, такі як сексуальне насильство в умовах конфлікту (СНПК). Гендер перетинається з багатьма іншими категоріями (такими як статус переміщеної особи, спроможність, географія та вік), а перетин двох або більше вразливих категорій часто ще більше посилює вразливість.
- Представники ЛГБТК+ також піддаються ризику гендерного насильства, а також дискримінації за ознакою сексуальної та гендерної ідентичності.
- Чоловіки стикаються з ризиками у сфері захисту, особливо у формі незаконного переправлення через кордон, до якої деякі вдаються у відповідь на обмеження на пересування, введені Урядом України (УУ) стосовно призову чоловіків у віці 18–60 років. Чоловіки призовного віку, які не можуть або відмовляються воювати, також ризикують втратити доступ до послуг через побоювання, що їхнє звільнення від військової служби буде скасовано, коли вони отримають або поновлять дійсні документи, що посвідчують особу.

КОНТЕКСТУАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВРАЗЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

Вторгнення Росії в 2022 року призвело до виникнення або погіршення ризиків у сфері захисту, що впливає на вразливість. Це збільшило раніше існуючі вразливості та створило нові. До факторів належить відсутність та нестача людей і державної спроможності запобігати або пом'якшувати ризики. Вразливість до ризиків у сфері захисту в Україні – це поєднання впливу ризиків захисту та структурних чинників, таких як соціально-економічні умови, соціокультурні норми та інституційна спроможність.

Соціально-економічні умови

У 2022 році війна зменшила ВВП України на 30% та відкинула ще сім мільйонів людей за межу бідності (6,85 дол. США на день) (WB 30.11.2023). Незважаючи на прогнозоване зростання ВВП на 2%, що відзначає економічну стабілізацію в 2023 році, економічна ситуація залишалася несприятливою (МВФ станом на 13.03.2024; Міністерство економіки 13.03.2023). За оцінками, у 2024 році гуманітарної допомоги потребуватиме 14,6 мільйона осіб, у тому числі 3,3 мільйона осіб, які проживають у прифронтових населених пунктах на сході та півдні України (УКГВ 03.01.2024). Збільшення видатків з державного бюджету на оборону зменшило фінансування соціальних послуг, що ще більше вплинуло на людей, які найбільше цього потребують. Нові правила, введені в дію 1 березня 2024 року, звузили критерії права на отримання допомоги для ВПО, зменшивши кількість ВПО, які мають право на грошову допомогу від держави, з 2,5 млн до близько 1,5 млн (Кластер з питань захисту 10.05.2024).

Зміни у виплаті допомоги ВПО

З 1 березня 2024 року допомога ВПО автоматично призначається переміщеним особам, які відповідають певним критеріям. До них належать пенсіонери, розмір пенсії яких станом на 1 січня 2024 року не перевищував 9 444 гривень (230 доларів США) на місяць; особи з інвалідністю I або II групи; діти з інвалідністю віком до 18 років, важкохворі діти, діти-сироти та діти віком до 23 років, позбавлені батьківського піклування; прийомні батьки; усиновлювачі. Особи з інших вразливих груп мають право подати заяву на шестимісячне продовження виплати допомоги ВПО (Уряд України, 26.01.2014; МСП, доступ до даних 01.03.2014).

Соціокультурні норми

Українська культура є патріархальною, а гендерні культурні норми позиціонують чоловіків як годувальників, а жінок – як берегинь. Гендерні стереотипи поглибилися під час війни, коли чоловіки воюють на передовій і захищають країну, зміцнюючи роль чоловіків, а жінки піклуються про дім і дітей (PI 19.02.2024). Патріархальні норми, які нормалізують дискримінацію та насильство щодо жінок та дівчат, також залишаються поширеними в Україні, а гуманітарна криза, що виникла внаслідок війни, посилює існуючу гендерну нерівність (SeeD 31.12.2021). Ромська громада, що складається з 100 000 - 300 000 осіб (0,3 - 0,8% від загальної чисельності населення) до червня 2024 року, також зазнає дискримінації та маргіналізації (УВКБ ООН 09.01.2024; REYN станом на 28.06.2024; UNFPA станом на 28.06.2024). Ця дискримінація поширюється на всі рівні суспільства, включаючи поліцію, прокуратуру та посадових осіб. Суспільство використовує бідність, незадовільні умови життя та безробіття, з якими стикаються роми, щоб виправдати таку дискримінацію, приписуючи ці умови етнічній приналежності ромів, а не системній нерівності, з якою вони стикаються (REYN станом на 28.06.2024; MRGE 08.05.2019).

Інституційна спроможність

Інституційна спроможність – це здатність та ефективність державних установ вирішувати проблеми, захищати громадян та задовольняти їхні потреби (Соманатан та Натараєн 03.2022). В Україні функціонують державні та урядові установи, хоча війна та пов'язані з нею ризики у сфері захисту загострили існуючі структурні проблеми в країні.

- Соціальна житлова політика в Україні перешкоджає доступу до більш стабільного постійного житла для переселенців та тих, у кого пошкоджені або зруйновані домівки (Cedos 22.03.2023).
- Війна посилила недостатність інституційної профілактики та реагування на гендерне насильство, таких як система звітності поліції, безпечні притулки та інші послуги для постраждалих від гендерного насильства.
- Організаційні, матеріально-технічні та процесуальні питання в судовій системі призводять до значного уповільнення судового розгляду справ цивільних осіб, які домагаються справедливості (Омбудсмен України 2022).
- Країна стикається з інституційною корупцією, включаючи судову систему, незважаючи на поліпшення результатів у 2023 році (ТІ станом на 30.06.2024; FP 06.03.2024).

- Недостатня інституційна координація, обладнання, персонал і фінансові ресурси перешкоджають діяльності з розмінування в районах, забруднених наземними мінами та вибухонебезпечними пережитками війни (ВГПВ) (OSW 22.11.2023; ACAPS 24.01.2024).

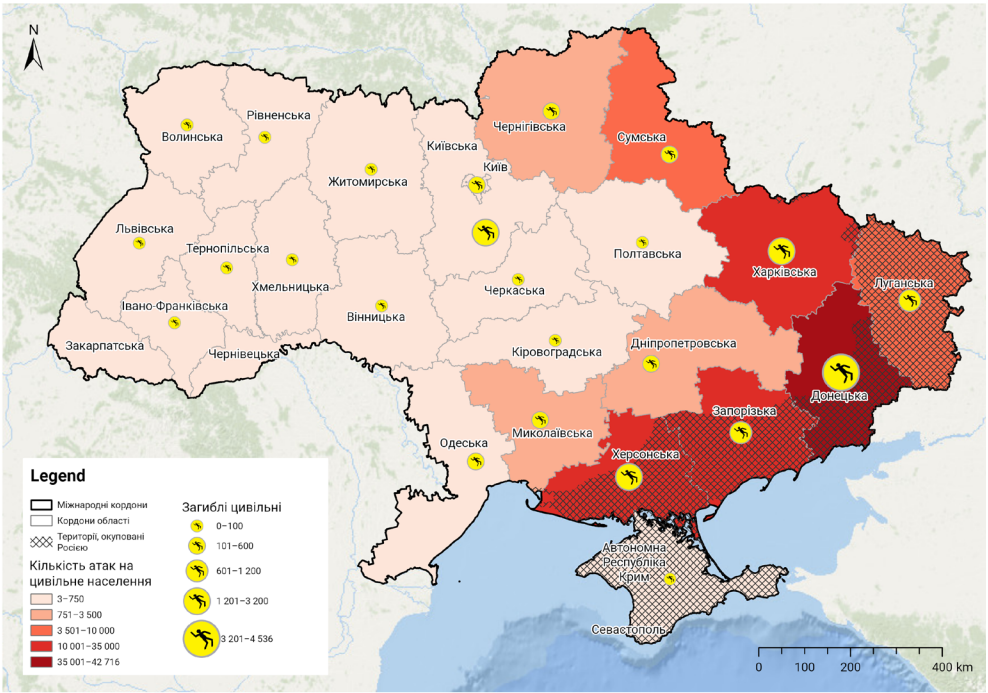
З 2014 року Україна оцифрувала багато державних послуг та інформацію про них для надання людям державних послуг під час війни (ОЕСР 06.02.2024). До них відносяться попередження людей про повітряні атаки та відображення розташування найближчих бомбосховищ (Рубрика 08.02.2024). Незважаючи на це, деякі люди все ще стикаються з труднощами з доступом до інформації про послуги, особливо літні люди, які борються за вивчення та використання нових технологій, а також люди, які не мають пристрою з доступом до інтернету або в районах з лімітованим або обмеженим підключенням (УВКПЛ 24.05.2023; Brookings 07.02.2024; ЕС 08.11.2023; ПРООН 26.01.2024).

Інституційна спроможність на окупованих територіях

Одне з найбільших обмежень для державних установ пов'язане з російською окупацією, а саме, що український уряд не контролює окуповані території. Росія, як держава-окупант, почала застосовувати власну політику, закони та практику 30 вересня 2022 року, після незаконної анексії підконтрольних районів Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей (УВКПЛ 24.03.2023). Вони застосовували таку ж практику в Криму після незаконної анексії території 18 березня 2014 року (UN 28.02.2024; РПЛ ООН 03.07.2024). Це обмежило число українських державних установ та соціальних послуг, доступних з окупованих територій, перешкоджаючи чи блокуючи доступ до основних і соціальних послуг, що надаються Україною, та ще більше посилюючи вразливість, особливо для людей, які залежать від пенсій та соціальної допомоги (ЕВУ 16.11.2023; OSW 10.11.2023). Громадяни України, які відмовилися від російських паспортів, повідомили про відсутність доступу до охорони здоров'я, освіти, працевлаштування, банківських послуг, пенсій та судових послуг.

ОСНОВНІ РИЗИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Карта 1. Атаки на цивільних осіб та загиблі серед цивільного населення внаслідок атак в Україні в період з 24 лютого по 24 травня 2024 року

Джерела: ACAPS з використанням даних ISW (станом на 20.06.2024); ACLED (станом на 20.06.2024)

Атаки на цивільних осіб

У період з 24 лютого 2022 року по травень 2024 року внаслідок атак російських військ загинуло щонайменше 11 100 цивільних осіб та поранено близько 21 900. Чоловіки становили майже половину смертей серед дорослого цивільного населення (5 347), а жінки – майже третину (3283). Стать решти 17% залишається невідомою. Найбільше цивільне населення (77%) загинуло на підконтрольних Україні територіях. У травні 2024 року внаслідок війни загинули 174 людини та 690 отримали поранення, що є найвищим показником з липня 2023 року. Збільшення стало результатом російського наземного наступу та активізації повітряних атак у Харківській області, де зареєстровано більшість загиблих (УВКПЛ 07.06.2024). Масові поховання виявлено на звільнених територіях, зокрема в Київській та Харківській областях, де загинуло відповідно 1374 та 941 людина (НПУ 15.03.2023).

Руйнування будинків та іншої цивільної інфраструктури

З 24 лютого 2022 року по 21 червня 2024 року в Україні зафіксовано понад 99 800 подій внаслідок конфлікту. Сюди входять авіаудари та удари безпілотників, збройні зіткнення та обстріли, причому більшість атак відбувалася у східному макрорегіоні, а потім на півдні та півночі (ACLEД станом на 03.07.2024). Від цих атак постраждали житлові будинки, медичні та освітні установи, церкви, театри, залізничні вокзали, продуктові магазини та кафе зі значною кількістю жертв (HRW 22.03.2023; AP 04.05.2022; NYT 03.06.2024).

До січня 2024 року внаслідок бойових дій пошкоджено або знищено майже 250 000 будівель, у тому числі 222 000 приватних будинків та 27 000 багатоквартирних будинків. Найбільше постраждали східні (Донецькій, Луганській, Харківській), південні (Херсонській) та північні області (Чернігівській та Київській) (KSE 12.02.2024). Пошкодження та руйнування вплинули на 10% житлового фонду в країні та призвели до або продовжили переміщення понад десяти мільйонів людей до травня 2024 року (WB 15.02.2024; УВКБ ООН станом на 10.06.2024; IOM станом на 10.06.2024).

Катування або жорстоке, нелюдське, принизливе поводження або покарання цивільних осіб та військовополонених

Збройні сили Росії та інші збройні групи працюють на російський уряд, систематично застосовували методи переслідування та катувань на окупованих територіях; у звіті Мобільної групи правосуддя від серпня 2023 року 43% постраждалих від катувань конкретно посилалися на **катування**, включаючи сексуальне насильство, у місцях позбавлення волі (Українська правда 18.01.2024; Reuters 02.08.2023). Вони також повідомили про психологічні тортури, а також про погані умови утримання та харчування (РПЛ ООН 05.03.2024; ООН 10.09.2023). російські війська також стратили деяких затриманих людей без суду, а на їхніх тілах були докази катувань (HRW станом на 27.02.2024).

Катування або жорстоке, нелюдське, принизливе поводження чи покарання використовувалося як тактика війни проти **українського цивільного населення та військовополонених на окупованих Росією територіях**. Станом на 7 грудня 2023 року українські правоохоронці виявили 104 катівні у восьми областях, відвойованих Україною. Більшість знаходилося в Харківській (25), Запорізькій (18), Херсонській (11) та Донецькій (10) областях (Укрінформ 07.12.2023). Обмеженою залишається інформація про окуповані Росією території.

Меншою мірою становище **російських військовополонених в Україні** перебуває під пильною увагою як Омбудсмена України, так і УВКПЛ. Повідомлялося про випадки катувань або жорстокого поводження в транзитних закладах, включаючи побиття, застосування електричного струму, інсценування страти та погрози сексуального насильства (УВКПЛ 26.03.2023).

Викрадення, насильницькі зникнення, довільні або незаконні арешти та затримання

Російські військовослужбовці та члени збройних формувань, які уклали контракт з російським урядом, здійснювали викрадення обманом, викрадення, насильницькі зникнення, довільні або незаконні арешти та затримання на окупованих територіях (UN 24.03.2023; Zmina 01.06.2023). Випадки насильницьких зникнень були виявлені в районах, що знаходяться або знаходилися під контролем російських сил: станом на 28 червня 2024 року найбільше було в Харківській (2084 або більше половини всіх зареєстрованих випадків), за якими йшли Херсонська (539), Запорізька (291), Київська (204), Донецька (188), Луганська (54), Чернігівська (38), Миколаївська (31), Сумська (17), Одеська (4), Полтавська (1) та Житомирська (1) області (T4P станом на 28.06.2024). Фактична кількість випадків, ймовірно, значно вища. Станом на 31 травня 2024 року понад 37 000 українців зникли безвісти, у тому числі 19 500 дітей, 14 000 цивільних осіб та військовополонених (УВКПЛ 31.05.2024; TKI 16.04.2024 та 30.06.2024; MI 16.05.2024; УУ станом на 05.04.2024). З лютого 2022 року по червень 2024 року було зафіксовано 1114 випадків незаконного затримання та 3464 випадки насильницьких зникнень (TKI 16.04.2024; T4P станом на 05.07.2024).

Наявність мін та інших вибухонебезпечних предметів

Україна є однією з найбільш забруднених мінами країн світу, при цьому забруднення значно зростає після 24 лютого 2022 року (CMC/ICBL 14.11.2023). Наземні міни задокументовані в 11 з 27 областей, причому наземні міни забруднюють приблизно 29% загальної площі України (174 000 км²) (BBC 11.04.2023; Ukraine Now 19.08.2022). Вторгнення Росії в лютому 2022 року також збільшило забруднення вибухонебезпечними пережитками війни (ВПВ). Станом на 31 травня 2024 року було щонайменше 1200 постраждалих від мін та ВПВ, у тому числі 368 загиблих та 847 поранених (УВКПЛ 07.06.2024). Найбільше смертельних випадків зафіксовано в Донецькій, Харківській та Херсонській областях (ACLEД 04.04.2024).

Гендерно зумовлене та сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом

ГЗН включає зґвалтування, сексуальне насильство, фізичне насильство, примусовий шлюб, психологічне та емоційне насильство, а також позбавлення ресурсів, можливостей або послуг (GBVIMS станом на 21.03.2024). Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом (СНПК) – це “зґвалтування, сексуальне рабство, примусова проституція, примусова вагітність, примусові аборти, примусова стерилізація, примусові шлюби та будь-яка інша форма сексуального насильства однакового ступеня тяжкості, вчиненого щодо жінок, чоловіків, дівчат або хлопців, яке прямо чи опосередковано пов'язане з конфліктом” (УВКБ ООН 11.2022).

В Україні насильство з боку інтимного партнера є найбільш поширеним видом гендерно зумовленого насильства, при цьому 18% жінок та дівчат у віці 15 - 49 років повідомили про домашнє насильство протягом свого життя (ВООЗ 04.10.2022). Фактичні показники домашнього насильства значно вищі; в Україні постраждало близько два мільйони людей, внаслідок чого щорічно помирає 600 жінок (Омбудсмен України Телеграм 25.11.2022). З початку 2023 року спостерігається різке збільшення зареєстрованих випадків домашнього насильства, при цьому ряд повідомлень у 2022 році залишаються непослідовними (Opendatabot 19.06.2024; Гвара Медіа станом на 30.04.2024; Reuters 03.08.2023; Time 13.03.2023). Це збільшення пояснюється безробіттям та обмеженим доступом до засобів до існування, зловживанням психоактивними речовинами та стресом, пов'язаним з війною та/або тривалим переміщенням (Hromadske 11.01.2024; Human Rights First 06.12.2023; UN 11.2021; Капассо та ін. 06.05.2022). Недостатня психологічна підтримка ветеранів в Україні, які повертаються з лінії фронту та переживають посттравматичний стресовий розлад, також сприяла цьому збільшенню (КІІ 05.03.2024; Інтент 27.07.2023). У 2016 році понад 30% жінок, чиї партнери повернулися з передової, зазнали гендерно зумовленого насильства (IPWR 11.07.2022). Важливо зазначити, що отримання даних про поширеність гендерно зумовленого насильства є складним завданням. Збільшення повідомлень іноді пов'язане з поліпшенням доступу до послуг, але випадки ГЗН, як правило, занижуються.

СНПК існує в Україні з моменту вторгнення у 2014 року, але збільшилося після повномасштабного вторгнення у 2022 року, часто у формі тортур. Сюди входить зґвалтування та погрози зґвалтування, сексуальне насильство та сексуальні домагання, примусове оголення та ураження електричним струмом статевих органів (GRC 03.08.2023). Такі інциденти, як правило, виявляються, коли Україна повертає контроль над раніше окупованими територіями. Затримані цивільні особи на окупованих територіях та українські військовополонені особливо схильні до ризику СНПК (УВКПЛ 26.03.2024). Станом на грудень 2023 року Офіс Генерального прокурора в

Україні зафіксував 252 випадки СНПК. Реальні масштаби СНПК, ймовірно, набагато більші, а заниження звітності пов'язане зі стигмою щодо досвіду, який сприймається як принизливий, страхом бути звинуваченим у співпраці та негативним досвідом постраждалих у спілкуванні з місцевою поліцією та працівниками прокуратури (GIJTR 03/2024).

Примусове переміщення

Повномасштабне вторгнення в Україну призвело до примусового переміщення мільйонів людей як всередині країни, так і за її межами. У травні 2024 року в світі зареєстровано 6,5 мільйона біженців з України та 3,5 мільйона ВПО в країні (УВКБ ООН станом на 10.06.2024; MOM станом на 10.06.2024). До квітня 4,7 мільйона раніше переміщених українців повернулися до місць свого звичного проживання (MOM 30.05.2024).

ВПО, як правило, залишаються в межах свого макрорегіону чи області походження та змінюють громади або райони (MOM 30.05.2024 та 05.06.2023). У квітні 2024 року Донецька, Харківська, Херсонська, Луганська та Запорізька області стали п'ятьма областями з найбільшою кількістю людей, які покинули свої домівки. Регіонами, які прийняли найбільшу кількість ВПО, були Дніпропетровська (14%), Харківська (12%), Київська (8%) та Запорізька (7%) області та місто Київ (10%). Більшість (59%) ВПО становили жінки (MOM 30.05.2024).

Незаконні перешкоди або обмеження свободи пересування та контрабанда людей

Облога - це військова тактика, яка включає оточення району та обмеження потоку товарів першої необхідності для примусу до капітуляції (GPC станом на 22.02.2024).

Контрабанда людей передбачає надання послуг (таких як транспортування або підробка документів) людям, які хочуть незаконно в'їхати в іншу країну, і передбачає добровільну участь людей, які використовують контрабандні мережі (MPI 02.2014).

Росія неодноразово використовувала тактику облоги від початку вторгнення в лютому 2022 року, зокрема в Авдіївці, Бахмуті, Маріуполі та Северодонецьку, не даючи людям втекти з цих місць (El País 20.02.2024; CBC 19.06.2022; NYT 24.07.2022). Обмеження свободи пересування в Україні пов'язані також із законом про мобілізацію та заборонаю громадянам чоловічої статі віком від 18 до 60 років виїжджати з країни.

Як наслідок, деякі чоловіки звернулися до мереж контрабанди людей, щоб виїхати з країни та шукати захисту за кордоном. Люди, яких перевозять контрабандою, вразливі до жорстокого поводження та експлуатації, а їхня безпека та життя часто піддаються ризику. Іноді контрабанда людей перетворюється на торгівлю людьми (DHS/DOT 12.2022; УНЗ ООН станом на 11.03.2024).

Перешкоди та/або обмеження доступу до документів, що посвідчують особу

Щоб мати можливість реалізовувати свої соціальні, економічні та політичні права, людям потрібні докази своєї правосуб'єктності у вигляді цивільно-правових документів. До них відносяться видані урядом посвідчення особи, паспорти, свідоцтва про народження та смерть, свідоцтва про шлюб та документи про право власності на майно. У підконтрольних уряду України районах члени ромської громади, діти, народжені в близьких до лінії фронту районах, та ВПО стикаються з проблемами доступу до цивільної та юридичної документації (DFS/IMPACT 05.03.2024). Без документа, що посвідчує особу громадянина України, люди не можуть отримати доступ до освіти, охорони здоров'я та працевлаштування в Україні. Вони також не можуть отримати доступ до державної допомоги та послуг, включаючи пенсії та інші соціальні виплати. У деяких випадках відсутність документів, що посвідчують особу, також може призвести до відмови у доступі до гуманітарної допомоги (Кластер захисту 11.01.2024).

На окупованих територіях Росія встановила контроль за документами про громадянський стан та реєстрацією. Діти, народжені на цих територіях, отримують російські свідоцтва про народження та автоматично визнаються громадянами Росії; станом на червень 2023 року таких дітей зареєстровано 300 000 (Омбудсмен України 07.05.2023; МінРе 20.07.2023). Уряд України не визнає ці свідоцтва, а також російські свідоцтва про смерть, шлюб та розлучення (МінРе 20.07.2023).

ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХНЯ ВРАЗЛИВІСТЬ ДО РИЗИКІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ

Люди похилого віку

Люди похилого віку в Україні дуже вразливі до ризиків у сфері захисту, а населення країни старше 60 років становить близько 25%. **Серед постраждалих від атак непропорційно багато людей похилого віку**, особливо в районах, близьких до лінії фронту. Хоча вони склали 25% населення, їхня кількість становила 42% постраждалих серед цивільного населення поблизу лінії фронту до лютого 2024 року (УВКПЛ 26.03.2024). Причини цієї ситуації пов'язані з віком; літні люди менш схильні, готові або здатні покинути свої домівки під час атак, що робить їх більшою часткою цивільних осіб, які залишаються на місцях під час активних бойових дій (ACCESS станом на 07.03.2024). Можливими факторами є емоційна прихильність, труднощі евакуації, відсутність інформації про існуючу підтримку в приймаючих місцях або відсутність можливого та доступного альтернативного житла (Завірюха та ін. 27.06.2023; NRC 21.02.2024). Інформація про плани та маршрути евакуації не завжди доступна або адаптована до потреб літніх людей і, як правило, поширюється через соціальні мережі, які часто недоступні або не використовуються цією групою (AI 06.12.2022; Дія станом на 14.03.2024). Багато людей похилого віку відмовляються евакуюватися з районів, які зазнали обстрілів або наземних боїв. Повідомлялося про літніх людей, які живуть у будинку без електрики, газу чи проточної води та з пошкодженими вікнами або дахами (AI 22.06.2022).

Літні люди в прифронтових територіях також борються за доступ до медичних закладів, продуктових магазинів та аптек, головним чином через небезпечну ситуацію, а також через відсутність транспорту та недоступність ліків і продуктів харчування після підвищення цін (AI 06.12.2022; КІІ 05.03.2023). Багато залишаються на самоті після того, як поїхали їхні діти, що призводить до відчуття ізоляції та відсутності підтримки (КІІ 05.03.2024). Після евакуації літні люди відчувають нестачу догляду через відсутність послуг догляду вдома, особливо на півдні та сході України (засідання Кластеру захисту 12.06.2024).

Серед тих, чиї будинки були пошкоджені або зруйновані, літні люди є одними з найбільш вразливих, оскільки їхні пенсії, як правило, значно нижчі за прожитковий мінімум, що призводить до того, що вони витрачають більшу частину своїх доходів на житло, ніж інші, особливо у разі переміщення (MOM 30.06.2023; Cedes 08.12.2022).

Діти

Загальна кількість жертв серед дітей внаслідок обстрілів продовжує зростати з лютого 2022 року. **До травня 2024 року внаслідок обстрілів загинули 608 дітей та отримали поранення близько 1400** (HRW станом на 30.05.2024; KSE та ін. 09.05.2024). Ті діти, які проживають у зонах конфлікту в Донецькій, Харківській і Херсонській областях (разом з батьками або законними опікунами), підлягали обов'язковій евакуації відповідно до процедури евакуації у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій (КМУ 07.03.2023).

Атаки серйозно перешкоджають доступу дітей до освіти (ЮНІСЕФ 22.02.2024). Доступ до бомбосховища є обов'язковою вимогою до навчальних закладів для проведення очних занять (ACAPS 18.08.2022). Найбільше постраждали діти, які проживають у прифронтових областях, та діти ВПО, причому здебільшого їхнє навчання відбувається за дистанційною формою (Кластер захисту на ін. 07.12.2023; WVI 02.2023). У червні 2023 року близько 200 000 дітей не мали доступу до навчання, оскільки їхні сім'ї не могли дозволити собі електронні пристрої, причому найбільш серйозною ця проблема була в Дніпропетровській та Харківській областях (Кластер захисту та ін. 07.12.2023; WVI 02.2023; Укрінформ 27.06.2023). Часті атаки також впливають на психічне здоров'я дітей, особливо тих, хто живе в прифронтових територіях та поблизу російського кордону (ЮНІСЕФ 22.02.2024).

Діти також вразливі до ризику травмування від наземних мін та ВПВ і є кожним восьмим потерпілим в Україні (STC 04.04.2023). Більшість дітей на окупованих Росією територіях або територіях, відвойованих Україною, вразливі до ризиків, пов'язаних з ВПВ та наземними мінами, оскільки діти, як правило, збирають дрова, приносять воду або пасуть худобу на можливо забруднених полях (KSE та ін. 09.05.2024; ЦГЗ 01.06.2022; Zmina 22.04.2022). Деякі діти також прагнуть справити враження на своїх однолітків, відвідуючи небезпечні місця, граючи з боєприпасами або вибухонебезпечними предметами та кидаючи каміння в ВПВ (PHC 01.06.2022; Zmina 22.04.2022). Дітям часто не вистачає знань та інформації про превентивні методи, хоча гуманітарні організації впроваджують кампанії та навчання з підвищення обізнаності про ризики, пов'язані з наземними мінами. Важко оцінити масштаби або вплив цих кампаній (STC 18.12.2023; ЮНІСЕФ 14.08.2023).

За оцінками **150 000 - 300 000 дітей були примусово переміщені в межах окупованих Росією територій або депортовані в росію до першого кварталу 2023 року** (Укрінформ 17.02.2023; Рубрика 23.04.2023). Це остання загальнодоступна інформація. До жовтня 2023 року щонайменше 2100 дітей примусово депортовано з окупованих Росією територій до Білорусі (Єльський університет 27.11.2023; Європейський парламент 13.09.2023; УВКПЛ 19.10.2023). Діти, які проживають у Донецькій та Луганській областях, найбільш

вразливі до примусового переміщення або депортації, хоча Росія називає це «евакуацією» дітей з активних зон конфлікту в інших східних та південних областях та Київській області (MOD 23.04.2022; Укрінформ 31.07.2023; ХІСД 10.2023). Більшість незаконних депортацій та переміщень відбувалися під виглядом відправлення дітей до «таборів відпочинку» (Єльський університет 14.02.2023). Особливому ризику піддаються діти, опікуни яких зникли безвісти під час примусової евакуації, а також діти, опікуни яких підозрюються у співпраці з Україною, та діти з інтернатів (Єльський університет 14.02.2023; Current Time 01.06.2023; E-IR 15.06.2023; KHISR 10.2023). Дітей з інтернатних закладів, розлучених з родинами, та дітей без супроводу, а також дітей, насильно розлучених зі своїми опікунами, найменш ймовірно було повернуто в Україну (Єльський університет 14.02.2023; Current Time 01.06.2023; ГА ООН 19.10.2023). Станом на червень 2024 року лише 388 дітей були повернуті в райони, що знаходяться під контролем Уряду України (Уряд України станом на 28.06.2024).

Діти, яких примусово перемістили або депортували та які проживають у таборах на окупованих Росією територіях або в Росії, вразливі до насильства, повідомляється про випадки побиття, ув'язнення, позбавлення їжі та води та відмови у можливості зв'язатися зі своїми сім'ями (VICE 01.05.2023; The Telegraph 17.07.2023; CNN 09.04.2023; УВКПЛ 19.10.2023). Примусово переміщені та депортовані діти також піддавалися проросійському перевихованню (індоктринації) (Єльський університет 14.02.2023; Єльський університет 16.11.2023; VICE 01.05.2023; Telegraph 17.07.2023). Деяким також були видані російські паспорти, вони були усиновлені або поміщені в прийомні сім'ї в Росії (VICE 01.05.2023; ОБСЄ 04.05.2023).

Жінки

Жінки піддаються ризику всіх ризиків у сфері захисту, які розглядаються в цьому звіті. До травня 2024 року внаслідок атак загинуло щонайменше 3200 цивільних жінок та поранено близько 5100 (УВКПЛ 07.06.2024). Жінки також рідше мають доступ до бомбосховищ і особливо вразливі до ризиків у нічний час. До цих ризиків відносяться ракетні удари та занепокоєння щодо безпеки на вулицях, що зменшує ймовірність того, що вони залишать свої домівки та шукатимуть укриття (SeeD 16.01.2024; DFS/ IMPACT 05.03.2024; CARE/ООН-жінки 04.05.2022).

Жінки є найбільш вразливими до гендерно зумовленого насильства (Уряд України 26.11.2023). Це посилюється іншими факторами, включаючи статус переміщення (жінки з числа ВПО є більш вразливими), географічне розташування (жінки, які проживають у сільській місцевості та на окупованих Росією територіях або поблизу лінії фронту, є більш вразливими), вік (особливо жінки старшого віку), інвалідність, вагітність, самотніх матерів, належність до групи меншин (особливо

етнічної групи ромів) та гендерну ідентичність або сексуальність (члени спільноти ЛГБТК+) (CARE/ООН-жінки 02.01.2024; CARE 10.2023; UNFPA 2022; КІІ 22.02.2024; КІІ 05.03.2024; КІІ 06.03.2024). Наприклад, **жінки-переселенки**, які проживають в центрах колективного проживання, піддаються ризику гендерно зумовленого насильства через небезпечні умови життя та відсутність приватності, коли кілька сімей ділять одну кімнату, маючи лише 6 м² на людину та без доступу до шафок (МОН 15.12.2023). У звіті за жовтень 2023 року 61% притулків колективного проживання по всій країні повідомлялося про відсутність гендерно-сегрегованих кімнат, переважно у північних та центральних макрорегіонах (Омбудсмен України 22.02.2024; Кластер КТУТ 2024). Також повідомлялося про відсутність приміщень для купання та гендерно-сегрегованих туалетів і вбиралень у південному, східному та центральному макрорегіонах (IOM/NRC 11.2023). **Жінки, які проживають у сільській місцевості**, піддаються підвищеному ризику гендерно зумовленого насильства через відсутність інформації про послуги у сфері захисту та правову допомогу (та доступ до них), географічну віддаленість від міських центрів, обмежений доступ до первинної та вторинної медичної допомоги, а також культурні стереотипи та стигматизацію. Все це перешкоджає доступу до послуг постраждалим від гендерно зумовленого насильства та веденню випадків ГЗН (UNFPA 2022; КІІ 26.02.2024; КІІ 06.03.2024; КІІ 05.03.2024). Жінки, які економічно залежні від своїх партнерів, також піддаються більш високому ризику виникнення гендерно зумовленого насильства (ЄЕК ООН 15.06.2023).

Жінки та дівчата, які проживають на окупованих та прифронтових територіях, також піддаються підвищеному ризику виникнення сексуального насильства пов'язаного з конфліктом, який використовувався як засіб ведення війни (Офіс Генерального прокурора 25.09.2023; Уряд України станом на 30.10.2023).

Незважаючи на включення послуг постраждалим від гендерно зумовленого насильства в гуманітарне реагування, все ще існують проблеми з доступом до них, особливо в районах, розташованих поблизу лінії фронту (GPPI 26.06.2024; КІІ 06.03.2024; КІІ 05.03.2024). Обмеження у доступі до послуг та підтримки з питань гендерно зумовленого насильства є наслідком нестачі експертів; недостатніх знань, обізнаності та підготовки відповідальних установ, зокрема працівників поліції та медичного персоналу; затримки або відсутності психічного здоров'я та психологічної підтримки; перенаправлення до місцевих служб соціальної допомоги, які недостатньо кваліфіковані або не кваліфіковані для ведення випадків гендерно зумовленого насильства; та недостатнього довгострокового фінансування (UNFPA 2022; КІІ 26.02.2024; КІІ 06.03.2024; КІІ 05.03.2024; КІІ 07.03.2024).

Чоловіки

Чоловіки також постраждали від усіх ризиків у сфері захисту, включених до цього звіту, і вони вразливі до певних ризиків, як-от атаки на цивільних осіб, катування, сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, обмеження свободи пересування та незаконний перетин кордону.

Чоловіки становлять найбільшу кількість загиблих серед цивільного населення під час атак, що станом на травень становить 60% (5 347) від загальної кількості загиблих з лютого 2022 року (УВКПЛ 07.06.2024 та 21.02.2024). Фермери, більшість яких це чоловіки, стикаються з підвищеним ризиком ВПВ та наземних мін; їх частіше, ніж інших, вражають протитанкові міни, оскільки поля становлять більшу проблему розмінування, ніж дороги та житлові райони (ACLED 04.04.2024; ФАО 2021).

Зусилля з мобілізації суттєво впливають на чоловіків, що призводить до обмежень на пересування, самоізоляції та в деяких випадках незаконного переправлення людей, що робить їх вразливими до пов'язаних з цим ризиків (DRC 04.2024). **Українські чоловіки призовного віку (18–60 років), найімовірніше, використовують мережі контрабанди людей для втечі з країни**, сплачуючи від 5000 до 10 000 доларів США за проходження паспортного контролю України або транспортування через менш добре охоронювані ділянки кордону (GOCI станом на 11.03.2024; The Economist 24.04.2023; Укрінформ 28.12.2023). Також надходили повідомлення про те, що люди використовували секретні відділення в транспортних засобах, одягалися як жінки, щоб перейти через прикордонні пункти пропуску, і вступали в шлюби з родичами з інвалідністю (також ризик у сфері захисту для жінок з інвалідністю), щоб спробувати виїхати з країни як опікуни (TWP 08.12.2023; Суспільне 17.01.2024). Станом на 31 серпня 2023 року близько 20 000 чоловіків призовного віку незаконно перетнули кордон і залишили Україну, а понад 21 000 були затримані під час спроби виїхати, переважно в Румунію або Молдову (Суспільне 17.11.2023; BBC 17.11.2023). Станом на 14 лютого 2024 року 25 українських чоловіків загинули, намагаючись перетнути кордон з ЄС (ДПСУ 20.09.2023; УНІАН 14.02.2024).

Чоловіки призовного віку не можуть поновити або вимагати видачі цивільно-правових документів, якщо вони не зареєстровані в військкоматі. Чоловіки, які отримали звільнення від військової служби, можуть боятися поновлювати свої документи через побоювання анулювання їх звільнення, а чоловіки-переселенці можуть відмовитися реєструватися як ВПО, оскільки вони не хочуть розкривати свою адресу для уникнення візитів військкомів. Це впливає на їхню можливість отримати доступ до працевлаштування, послуг або соціальної та гуманітарної допомоги. Чоловіки, які неспроможні отримати юридичну документацію, часто працюють неофіційно, що робить їх вразливими до праці в умовах експлуатації або важких умов праці (КІІ 05.03.2024b).

Чоловіки та хлопці також піддаються підвищеному ризику СНПК. У більшості задокументованих випадків СНПК постраждалими були чоловіки та хлопці (як серед військовополонених, так і цивільних осіб) (УВКПЛ 12.12.2023). Фактичні показники СНПК, ймовірно, вищі за повідомлені цифри, оскільки чоловіки, як правило, більш неохоче розкривають інформацію про пережите сексуальне насильство з огляду на культурні норми та табу щодо повідомлення про такі випадки (Суспільне 30/01/2023; UJAF 26.10.2022).

Люди з інвалідністю

Люди з інвалідністю, яких в Україні приблизно три мільйони, надзвичайно вразливі до ризиків у сфері захисту (особливо атак) і вже були вразливими до вторгнення 2022 року (ПРООН 10.06.2024; WB 03.2023). **З лютого 2022 року по лютий 2023 року 130 000 осіб отримали статус особи з інвалідністю, також внаслідок поранень, пов'язаних з війною. Кількість продовжує зростати** (WB 03.2023; ПРООН 10.06.2024). Люди з фізичними вадами піддаються ризику сексуального, економічного та психологічного насильства, а люди з психічними вадами піддаються підвищеному ризику сексуальної експлуатації (FFR 20.04.2023). Вони стикаються з перешкодами в отриманні інформації про надзвичайні ситуації, укриття та безпечні притулки. Станом на 8 лютого 2024 року лише 8% з 60 000 бомбосховищ України були повністю доступні для людей з інвалідністю (Уряд України 08.02.2024; ТиКиїв 24.02.2024). Їм бракує необхідних модифікацій, включаючи пандуси, поручні в туалетах та достатньо місця для інвалідних візків. Сама евакуація також є складною, особливо для людей з обмеженою мобільністю (УВКПЛ 14.04.2022; AI 01.12.2023; KII 05.03.2024a).

Люди з інвалідністю в прифронтових територіях більше схильні до ризику фізичного насильства (13%) і мають більшу ймовірність бути пограбованими (20%) порівняно з людьми без інвалідності, які проживають там, та людьми з інвалідністю, які проживають в інших районах (4% та 12% відповідно). Люди з інвалідністю в прифронтових територіях також більше схильні до ризику домашнього та фізичного насильства, ніж ті, хто не має інвалідності (ПРООН 10.06.2024).

Економічний спад, спричинений війною, та відсутність засобів до існування збільшили залежність сімей від соціальних виплат, яких недостатньо для задоволення потреб людей з інвалідністю, що залежать від опікуна. Сім'ї, в яких є особа з інвалідністю, у південних та східних макрорегіонах частіше повідомляли за інші сім'ї, що безпека та захищеність значно вплинули на їхні засоби до існування (ПРООН 12.06.2023). До грудня 2023 року майже третина домогосподарств ВПО повідомили принаймні про одного члена з інвалідністю (МОН 08.02.2024). Незважаючи на високу кількість ВПО з інвалідністю, станом на квітень 2023 року вони становили лише 3% від усіх

людей, які отримують допомогу у сфері захисту (FMR 09.2023). Громадські притулки часто фізично недоступні для літніх ВПО з інвалідністю та в них відсутній персонал, який міг би надати їм належну підтримку. Це призвело до того, що літні люди з інвалідністю переїжджають до державних інтернатних закладів. Тільки в період з лютого по липень 2022 року щонайменше 4000 літніх людей розміщено в державні установи після того, як вони втратили свої будинки під час війни (AI 06.12.2022). ВПО з інвалідністю, які проживають в закладах, особливо вразливі з огляду на погані умови життя

та стандарти догляду в системі інтернатного догляду в Україні. Багато закладів не мають відповідних планів евакуації та маршрутів, а війна посилила існуючі проблеми у сфері захисту, включаючи зневагу, фізичне та сексуальне насильство та експлуатацію (FMR 09.2023).

ЛГБТК+ люди

Люди ЛГБТК+ продовжують зазнавати насильства, хоча кількість зареєстрованих випадків зменшилася у 2023 році порівняно з 2022 роком (НАШ СВІТ 01.2024). Хоча ставлення суспільства до спільноти ЛГБТК+ покращилося, ці люди все ще відчують соціальну стигматизацію. Важливо відзначити, що значно зросла частка українців, які погоджуються з тим, що ЛГБТК+ люди повинні мати рівні права – з 33,7% у 2018 році до 63,7% у 2022 році (Інсайт 15.02.2023). Це може бути пов'язано з тим, що ЛГБТК+ люди приєдналися до Збройних сил України та для подальшої інтеграції з ЄС, вважаючи, що включення ЛГБТК+ людей відповідає європейським цінностям (НАШ СВІТ 15.06.2023).

ЛГБТК+ люди, які зазнають насильства, можуть бути не в змозі чи не бажають повідомляти про це, враховуючи стигматизацію або відсутність доступних механізмів повідомлення (НАШ СВІТ/Outright International 01.02.2024; ACAPS станом на 14.03.2024). На окупованих територіях повідомляється про зменшення насильства щодо ЛГБТК+ людей, ймовірно, тому, що вони змушені приховувати свою особистість і не мають безпечних каналів для передачі інформації; російська анти-ЛГБТК + політика означає, що ті, хто живе на окупованих територіях, ймовірно, стикаються з підвищеним ризиком насильства – як індивідуального, так і санкціонованого державою (Reuters 01.12.2023; Інсайт 07.02.2024).

Трансгендерні чоловіки та жінки стикаються з певними труднощами при зміні документів, що посвідчують їхню стать. Ті, хто подає заявку на заміну документів, що посвідчують особу, стикаються з тривалим часом очікування та значними затримками, оскільки державна система перевантажена. Це також підвищує ризик

призову на військову службу для трансгендерних жінок, яких держава продовжує ідентифікувати як чоловіків. Трансгендерні жінки, які мають документи, що посвідчують особу, в яких зазначено, що вони є чоловіками, не можуть перетнути кордон. Трансгендерні чоловіки можуть перетинати кордони лише за наявності медичної документації, що підтверджує їхню гендерну дисфору; на цій підставі їх можуть визнати непридатними до військової служби (Гендер в деталях 31.10.2024; OD 08.02.2023; KII 05.03.2024b).

Етнічні та національні меншини

Велике переміщення та застарілі дані перепису населення з 2001 року означають, що неможливо оцінити точну кількість людей, що належать до груп національних або етнічних меншин, які наразі проживають в Україні. У 2001 році до етнічних українців не належало 22% загального населення країни: 17% були росіянами, тоді як інші 5% були білорусами, молдаванами, кримськими татарами, болгарами, поляками, євреями, румунами, вірменами, угорцями, ромами або іншими (СЦД станом на 14.06.2024; MRG станом на 14.06.2024). Кримські татари та роми особливо вразливі до ризиків захисту, спричинених або посилені війною.

Більшість кримських татар проживає в Криму, де чисельність їхнього населення оцінюється в межах 248 000–284 000. З 2014 року російські сили та окупаційна влада репресували та чинили тиск на кримських татар, враховуючи їхню проукраїнську позицію та історичну ворожість до Росії. Станом на 11 грудня 2023 року (і з 2017 року) налічувалося 1210 затримань, 1054 арештів та 1999 порушень права на справедливий суд, направлених на кримських татар в окупованому Криму. Також зареєстровано понад 380 повідомлень про порушення права на доступ до медичної допомоги та понад 290 повідомлень про примусову депортацію до Росії (СТРЦ 10.12.2023).

Роми піддаються підвищеному ризику до ризиків у сфері захисту, які входять до цього звіту, але бракує дезагрегованих даних про повний масштаб впливів, що зазнають люди, які належать до цієї групи. Існуюча інформація підтверджує, що походження ромів підвищує ризик виникнення гендерно зумовленого насильства щодо жінок та дівчат (CARE/ООН-жінки 02.01.2024; CARE 10.2023; UNFPA 2022; KII 22.02.2024; KII 05.03.2024; KII 06.03.2024). Деякі ромські жінки не завершують навчання через тиск або примус у своїх громадах одружуватися та мати дітей. Ромські жінки також часто відчують матеріальну та психологічну залежність від своїх чоловіків і сім'ї та продовжують мати обмежений доступ до послуг у сфері захисту, при цьому переміщені ромські жінки повідомляють про дискримінацію під час доступу до послуг із захисту (Голос Ромні 24.04.2024; ПРООН 12.06.2023).

Переміщені роми борються за доступ до основних послуг і можуть зазнавати дискримінації під час пошуку житла; надходили повідомлення про те, що деякі громадські притулки відмовляються приймати ромів-ВПО (ПРООН 12.06.2023). Переміщені роми також борються за реєстрацію в якості ВПО або зарахування дітей до шкіл через відсутність належних документів, що посвідчують особу. Від 40 000 до 80 000 ромів, які проживають в Україні, не мають документів про громадянський стан, необхідних для отримання громадянства України або підтвердження місця проживання (The Brussels Times 13.04.2024).